

Antwerpen, 27 juli 2011

11 VLAAMSE WATERERFGOEDPIONIERS GEHULDIGD

Watererfgoed Vlaanderen, de koepelorganisatie van de Vlaamse scheepvaart-, haven- en watererfgoedwereld, heeft 11 pioniers van het Vlaamse watererfgoed benoemd tot erelid wegens hun uitzonderlijke verdiensten voor het behoud en de valorisatie van het Vlaamse watererfgoed.

Met name werden tot erelid benoemd:

- **Bert Anciaux**, in het bijzonder wegens zijn bijdragen tot de totstandkoming van het Decreet Varend Erfgoed van 29 maart 2002 en het project voor de bouw van een replica van de Belgica
- **Gustaaf Asaert**, in het bijzonder wegens zijn talrijke toonaangevende studies over scheepvaart- en havengeschiedenis en zijn bijdragen tot de publieke bewustwording daarrond
- **Walter De Buck**, in het bijzonder wegens zijn creatieve en persoonlijke bijdragen tot het levend houden en aanwakkeren van het Gentse, en bij uitbreiding het Vlaamse water-, scheepvaart- en havenbewustzijn
- **Alex De Vos**, in het bijzonder wegens zijn talrijke bijdragen tot de studie, de ontsluiting en de popularisering van het Antwerpse en het Vlaamse watererfgoed
- **Greta Devos**, in het bijzonder wegens haar talrijke bijdragen tot de studie en popularisering van de Antwerpse havengeschiedenis en de redding van havengerelateerde bedrijfsarchieven
- **Roger Ghys**, in het bijzonder wegens zijn vele bijdragen tot het levend houden en uitdragen van de Belgische en Vlaamse maritieme traditie
- **Albert Himler**, in het bijzonder wegens zijn talrijke studies en andere realisaties als grondlegger van de industriële archeologie van de Antwerpse wereldhaven
- **Willem Lanszweert**, in het bijzonder wegens zijn bijdragen tot de valorisering en popularisering van het rijke Vlaamse zeevisserijverleden en i.h.b. de uitbouw van het Nationaal Visserijmuseum
- **Johan Sauwens**, in het bijzonder wegens zijn bijdragen tot de totstandkoming van het Decreet Varend Erfgoed van 29 maart 2002, de bescherming van watermonumenten en de bevordering van het recreatief gebruik van de Vlaamse waterwegen
- **Nicolas Saverys**, in het bijzonder wegens zijn bijdragen tot de restauratie van het Redershuis, de uitbouw van het Museum Eugeen van Mieghem en de modernisering van de Belgische scheepvaartwetgeving
- **Paul Van Grembergen**, in het bijzonder wegens zijn bijdragen tot de totstandkoming van het Decreet Varend Erfgoed van 29 maart 2002 en de uitbouw van het Vlaams maritiem-archeologisch onderzoek.

NADERE MOTIVERING

Met het oog op de benoeming van de ereleden van Watererfgoed Vlaanderen werden de volgende criteria gehanteerd:

- 1° uitzonderlijke persoonlijke verdiensten voor het behoud, de studie en/of de valorisatie van scheepvaart-, haven of ander watererfgoed;
- 2° voorbeeldrol voor de toekomst van watererfgoedbeleid en -beheer;
- 3° geen actieve functies meer als beleidsmaker of in watererfgoedorganisaties.

Hieronder vind je de namen van onze elf ereleden en de motivering van de toekenning van het erelidmaatschap:

Bert Anciaux (Merksem, 1959)

Bert Anciaux is licentiaat in de rechten en bekleedde diverse politieke mandaten. Vanaf 1999 zette hij zich als Vlaams minister van Cultuur, Jeugd, Huisvesting, Stedelijk Beleid, Brusselse Aangelegenheden en Ontwikkelingssamenwerking in voor de realisatie van het belangrijke Decreet Varend Erfgoed, dat werd ingevoerd in 2002. Vanaf 2004 engageerde Bert zich als Vlaams Minister van Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel voor uiteenlopende watererfgoedgerelateerde cultuurdossiers, waaronder de bouw van de replica van het legendarische Zuidpoolschip de Belgica. Momenteel is Bert senator.

Gustaaf Asaert (Antwerpen, 1929)

Gustaaf (Staf) Asaert is licentiaat en doctor in de letteren en wijsbegeerte. Hij was o.m. werkzaam bij het Antwerpse en het Gentse Stadsarchief en was departementshoofd van de Rijksarchieven Antwerpen, Beveren en Hasselt. Voorts was hij o.m. secretaris en voorzitter van de Klasse Scheepvaartgeschiedenis en scheepsarcheologie van de Koninklijke Belgische Marine Academie en voorzitter van het Genootschap voor Antwerpse Geschiedenis. Hij maakte deel uit van de hoofdredactie van de vierdelige *Maritieme geschiedenis der Nederlanden* (1976-1978). Over de maritieme en de haven- en stadsgeschiedenis van Antwerpen publiceerde hij talrijke artikelen en boeken, waaronder diverse standaardwerken:

- *De Antwerpse scheepvaart in de 15e eeuw (1394-1480): bijdrage tot de economische geschiedenis van de stad Antwerpen* (1973);
- *Westeuropese scheepvaart in de middeleeuwen* (1974);
- *Scheepvaart en visserij in Algemene geschiedenis der Nederlanden* (1980);
- *Inventaris van meetbrieven, Rijksarchief te Beveren (1884-1913)* (1981);
- *Jules van Beylen als maritiem historicus* (1983);

- *Documenten voor de geschiedenis van de Antwerpse scheepvaart voornamelijk de Engelandvaart (1404-1485)* (1985);
- *Antwerp, a port for all seasons* (co-auteur) (1986);
- *De Antwerpse naties: zes eeuwen actief in haven en stad* (co-auteur) (1993 en 2004).

Gustaaf is daarmee één van de meest productieve onderzoekers van de scheepvaart- en havengeschiedenis van de jongste vijftig jaar. Bovendien waren verschillende van zijn publicaties op een breder publiek gericht, zodat hij sterk bijdroeg tot de algemene bewustwording rond de Vlaamse scheepvaart- en havengeschiedenis.

Gustaaf ontving eerder onder meer de Provinciale Prijs voor Geschiedenis van de Provincie Antwerpen en was laureaat van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België.

Walter De Buck (Gent, 1934)

Walter De Buck is een veelzijdige artiest en een levende legende van de Gentse cultuurscene. Zijn onuitputtelijke talenten omvatten tekenen, schilderen, beeldhouwen, muziek en toneel. Hij was in 1969 mede-heropstarter van de Gentse Feesten, vooral rond Sint-Jacobs. Walter was of is bovendien de artistieke bezieler van talrijke Gentse water- en watererfgoedgerelateerde projecten, waaronder:

- *De Gentse Barge*, een replica van de historische trekschuit die Gent verbond met Brugge, en heden het pronkstuk van het Gents varend erfgoed;
- *Loods 13*, een beeldhouwerscollectief dat ook een sectie bouw van houten vaartuigen omvat;
- *De Creatievloot*, een tweejaarlijks project van het Loods 13 waarbinnen een veertigtal kunstenaars hun werken tonen op en langs de waterwegen in de Gentse binnenstad;
- de CD *Te land en te Water - The Friendly Port - De Haven van Gent* (Parsifal, 2000);
- het lied *d' Haven van Gent*.

Walter heeft aldus sterk en op zeer creatieve en persoonlijke wijze bijgedragen tot het levend houden en aanwakkeren van het Gentse, en bij uitbreiding het Vlaamse water-, scheepvaart- en havenbewustzijn.

Alex De Vos (Antwerpen, 1931)

Alex De Vos was van 1951 tot 1991 verbonden aan het Nationaal Scheepvaartmuseum te Antwerpen, laatst als conservator. Tegelijk en tot 2010 was hij Secretaris-Generaal van de vzw De Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum, een actieve mecenaatsvereniging die heden ca. 300

leden kent en sterk bijdroeg tot de verrijking van de collectie van het museum. In beide hoedanigheden heeft Alex betekenisvol bijgedragen tot de bewaring en de popularisering van het scheepvaart- en havenerfgoed. Alex was ook bestuurder en penningmeester van de Koninklijke Belgische Marine Academie en uitgever van al de jaarboeken van deze instelling. In 1993 fungeerde Alex als secretaris-generaal van het tall ships-evenement te Antwerpen. Verder was hij voorzitter van de Belgische Museumvereniging en medestichter van de North Sea Society. Met publicaties en een tentoonstelling bracht hij de herinnering aan het Zuidpoolschip Belgica terug tot leven. Hij was vast medewerker aan het maritiem tijdschrift Sirene en schreef het script voor de televisie-uitzending Magellaan. Daarenboven heeft Alex belangrijke publicaties over de geschiedenis van de Belgische zee- en binnenvaart op zijn actief, waaronder:

- *De Antwerpse koopvaardijvloot omstreeks 1830: met vlootlijst der Belgische koopvaardij schepen, 1829-1835* (1963)
- *Bibliografie van de Belgische binnenscheepvaart, 1830-1970* (1972 - 1974)
- *Bibliografie van de geschiedenis van de Belgische scheepvaart* (1984)
- *Antwerp: a port for all seasons* (co-auteur) (1986)
- *Nationaal Scheepvaartmuseum, Antwerpen* (1989)
- *Antwerpen's maritiem verleden: beelden over mens en haven* (co-auteur) (1990)
- *Mercator: geschiedenis van de Belgische schoolschepen* (1993)
- *Van wieg tot zeemansgraf: Hulp- en Voorzorgskas voor Zeevarenden, 1845-1995* (co-auteur) (1995)

Alex organiseerde ook talrijke bezoeken in binnen- en buitenland. Gedurende een halve eeuw heeft Alex aldus met een enorme inzet geijverd voor de studie, de ontsluiting en de popularisering van het Vlaamse watererfgoed.

Greta Devos (Antwerpen, 1948)

Greta Devos is emeritus hoogleraar aan de Universiteit Antwerpen, waar ze zich een hele carrière toelegde op de geschiedenis van scheepvaart en havens. Haar publicaties omvatten o.m.:

- *Oostenrijkse douanestatistiek en de Oostendse handel in de tweede helft van de 18de eeuw* (1971)
- *De Antwerpse naties: zes eeuwen actief in haven en stad* (co-auteur) (1993 en 2004)
- *CMB 100, een eeuw maritiem ondernemersschap 1895-1995* (co-auteur) (1995)
- *Van wieg tot zeemansgraf: Hulp- en Voorzorgskas voor Zeevarenden, 1845-1995* (1995)
- *Volle kracht vooruit! Een eeuw Antwerpse Scheepvaartvereniging* (co-auteur) (2001)

- *In de ban van Mercurius: twee eeuwen Kamer van Koophandel en Nijverheid van Antwerpen-Waasland, 1802-2002* (co-auteur) (2002)
- *Katoen Natie 150 jaar (2002 - 2003)*
- *Struggling for leadership: Antwerp-Rotterdam port competition between 1870-2000* (co-auteur) (2003)

Greta heeft uitzonderlijke verdiensten op het gebied van het wetenschappelijk onderzoek maar leverde bovendien een belangrijke bijdrage tot de verspreiding van inz. de Antwerpse haven- en havenstadsgeschiedenis bij een breed lezerspubliek. In het raam van het Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis ijverde zij met succes voor het redden en het veilig stellen van archieven, zoals die van de Antwerpse Scheepvaartvereniging, het Verbond der Behandelaars van Goederen, de Kamer van Koophandel en de Boelwerf en verschillende naties in de haven van Antwerpen. Greta werkte ook mee aan tentoonstellingen over de naties en CMB. Aldus heeft Greta de studie van de havengeschiedenis substantieel uitgebouwd en is zij erin geslaagd deze te verspreiden buiten de academische wereld. In 2009 werd Greta reeds geëerd met het indrukwekkende *Liber amicorum In behouden haven. Reflecties over maritieme regio's*.

Roger Ghys (Brugge, 1923)

Kapitein Roger Ghys is een grote figuur uit het maritiem leven van België na WO II, en heeft sterk bijgedragen tot de maritieme bewustwording en het bewaren van het Vlaamse watererfgoed. Hij was de laatste commandant van het Belgische opleidingsschip Mercator (meer bepaald van 1955 tot 1961, in welk laatste jaar het een museumschip werd). Daarna werd hij gerechtsdeskundige bij de Nautische Commissie bij de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen, waarvan hij later deken werd. Van 1973 tot 1978 was Roger voorzitter van het Koninklijk Belgisch Zeemanscollege. Hij was ook voorzitter van de Belgische Sail Training Association, die het schip de Williwaw van Willy De Roos restaureerde, dat de noordelijke doorsteek boven het Amerikaanse continent maakte, en nu een beschermd erfgoed is. Roger was ook secretaris-generaal van de Amicale Internationale van de Kaap Hoorn-vaarders, en voorzitter van de Frans-Belgische sectie ervan. Hij staat symbool voor het levend houden en uitdragen van de Belgische en Vlaamse maritieme traditie.

Albert Himler (Antwerpen, 1936)

Albert Himler is technisch ingenieur mechanica en startte zijn loopbaan bij het scheepsherstellingsbedrijf Mercantile in de Antwerpse haven. Van 1972 tot 1996 was hij werkzaam bij de Technische Dienst van het Antwerpse Havenbedrijf (Studiebureau Havenwerktuigen). Hij was co-auteur van een tiental boeken en publiceerde ca. 300 artikelen over de Antwerpse havengeschiedenis, in het bijzonder over de bouwtechnische geschiedenis van de dokken, de sluizen, de bruggen, de magazijnen en de kranen. Hierbij

verzamelde hij een unieke technisch-historische kennis en toonde hij een grote bekommernis om volledigheid en accuraatheid. Onder zijn publicaties zijn te vermelden:

- *Het Zuiderpershuis en de zeven andere hydraulische stations van Antwerpen (1882-1904)*, in *Monumenten & Landschappen* (1985)
- *De Antwerpse zeesluizen: van Bonapartesluis tot Berendrechtsluis (co-auteur)* (1990)
- *Antwerpen-Zuid, havenkwartier in verandering*, in *Langs pakhuizen, fabrieken en watertorens* (1991)
- *De Antwerpse haven vanaf de Franse periode*, in *Antwerpen, een geschenk van de Schelde* (1993)
- *Bouwhistorische nota's* voor de restauratiedossiers van de Nassaubrug, de Willemsbrug en de stadsdroogdokken (2001-2005)
- *Metaal in de haven: open monumentendag, 9 september 2001* (2001)
- het hoofdstuk over de haven in *Inventaris van het cultuurbezit in Vlaanderen*, deel 3nd (1992).

Albert was verder de initiatiefnemer voor het aanbrengen van gedenkplaten i.v.m. de rechtekking van de Scheldekraaien en de bouw van de napoleontische dokken in 1985 resp. 2006. Met zijn impressionant onderzoekswerk en bijdragen tot publicaties en evenementen is Albert de erkende grondlegger van de industriële archeologie van de Antwerpse wereldhaven.

Willem Lanzweert (Poperinge, 1948)

Willem Lanzweert was vanaf 1976 medewerker van het Nationaal Visserijmuseum in Oostduinkerke. In 1988 werd hij conservator van het museum in opvolging van Gaston Desnerck. In die hoedanigheid had hij tot 2010 de algemene leiding van het museum en zorgde hij o.m. voor verzamelbeleid & collectieverrijking, beheer van de museumstukken en het archief, de bibliotheek en het documentatiecentrum, de publiekswerking en het onderzoek. Hij was de drijvende kracht achter het project "Het zeil wordt in de top gezet" voor de uitbreiding en herinrichting van het Nationaal Visserijmuseum. Verder was Willem verantwoordelijke voor de organisatie van de wekelijkse visserijfolkloreavonden tijdens de vakantiemaanden en initiatiefnemer en inrichter van het jaarlijkse Festival van het Volkslied aan Zee. Verder is hij nog secretaris van de Vrienden van het Nationaal Visserijmuseum en redacteur van het Mededelingsblad van de vereniging, en medestichter en secretaris van de modelbouwclub De Dissel. Naast tijdschriftartikelen zijn onder zijn publicaties te vermelden:

- *Wat IJslandvaarders vertelden* (1979)
- *Haring en sprot in drijf- en stroopnet* (met J. Verbanck, 1986)
- *Leidraad doorheen het Nationaal Visserijmuseum* (met Mauritz Siffer, 1990)
- *Spreuken en gezegden ontleend aan de wereld van de visserij* (1996)

- *Noord-Noord-West, - motorvisserij op IJsland* (met Armand Van Coppenolle, 2002)
- *De OD.1 "Martha" – beschermd monument in het Nationaal Visserijmuseum van Oostduinkerke* (met Frank Becuwe, 2006)
- *Taboes en bijgeloof in de visserij* (2010)

Verder verzorgde Willem talloze voordrachten en lezingen over de geschiedenis van de Vlaamse visserij. Willem heeft aldus een onvervangbare, fundamentele bijdrage geleverd tot het onderzoeken, valoriseren en populariseren van het rijke Vlaamse visserijverleden. Hij heeft de basis gelegd voor de verdere museale exploitatie van dat verleden in een state-of-the-art maritiem museum van internationaal niveau dat als voorbeeld kan dienen voor heel Vlaanderen.

Johan Sauwens (Sint-Truiden, 1951)

Johan Sauwens was Vlaams Minister van 1988 tot 1995 en van 1999 tot 2001). Als eerste Vlaamse Minister van Openbare Werken en Verkeer zorgde hij niet alleen voor de uitbouw van de Vlaamse havens en waterwegen, maar ook voor de oprichting van de vzw Promotie Binnenvaart die de waterweg promoot als alternatief door het wegtransport en die inmiddels ook de Vlaamse waterrecreatie ondersteunt en zo bijdraagt tot de valorisatie van het Vlaamse watererfgoed. Johan zorgde verder voor de opening van de sluisen voor de pleziervaart in het weekend en voor de heropstanding van de Flandria-veren tussen Hoboken en Kruikeke en voor het nieuwe veer Lillo-Doel. Als Minister van Binnenlandse Aangelegenheden nam hij het initiatief tot het invoeren van een decreet over varend erfgoed, dat in 2002 in werking trad en de basis vormt voor de bescherming van varende monumenten in Vlaanderen. Als Minister bevoegd voor monumentenzorg zorgde Johan voor de bescherming van zo'n drieduizend gebouwen, waaronder een heel aantal sluiswachtershuisjes, brugcomplexen en sluiscomplexen zoals onder andere in Fintele. Aldus droeg Johan als Vlaams beleidsmaker op prominente wijze bij tot het beleid en het beheer rond het Vlaams varend en niet-varend watererfgoed. Momenteel is Johan o.m. burgemeester van Bilzen en Vlaams volksvertegenwoordiger.

Nicolas Saverys (Gent, 1958)

Nicolas Saverys studeerde economie en is CEO van Exmar, een leidende en beursgenoteerde gastankerredery, die in 2003 werd afgesplitst van CMB. Hij was van 1994 tot 2011 voorzitter van de Koninklijke Belgische Redersvereniging. De organisatie kocht in 2007 het historische en als monument beschermde Antwerpse havenpand Het Redershuis uit 1896 aan. Het is gelegen aan de Antwerpse Scheldekaaien vlak tegenover Het Steen, en werd gebouwd voor de Antwerpse koopman Gustave Albrecht, die ook havenscheper was. Onder impuls van Nicolas heeft de Redersvereniging het pand schitterend gerestaureerd en herbestemd tot zetel van de organisatie.

Dankzij de steun van de Redersvereniging werd op het gelijkvloers het gloednieuwe Museum Eugeen Van Mieghem geopend. Verder steunde Nicolas als voorzitter van de Redersvereniging het project voor de herziening van de Belgische scheepvaartwetgeving, dat ook het juridisch statuut van het varende erfgoed zal verbeteren. Nicolas ondersteunt ook het project om in Temse de herinnering aan het scheepsbouwverleden van de Boelwerf levend te houden. De vele knappe initiatieven van deze topondernemer ter ondersteuning van het watererfgoed zijn een lichtend voorbeeld voor het gehele scheepvaart- en havengebonden bedrijfsleven.

Paul Van Grembergen (Eksaarde, 1937)

Paul Van Grembergen heeft een rijke carrière als politicus achter de rug. Vanaf 1974 was hij o.m. volksvertegenwoordiger, senator, Vlaams volksvertegenwoordiger, burgemeester van Evergem en Vlaams minister, bevoegd voor binnenlandse aangelegenheden, huisvesting, ambtenarenzaken, cultuur en jeugd. Als Vlaams Minister finaliseerde Paul het Decreet van 29 maart 2002 tot bescherming van varende erfgoed. Op 15 juli 2003 stemde Paul in met de oprichting van een Cel Maritieme Archeologie bij het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE). Deze opdracht werd in oktober 2005 uitgebreid met het varende erfgoed. Paul heeft aldus sterk bijgedragen tot de uitbouw van het Vlaamse watererfgoedbeleid.

Watererfgoed Vlaanderen verenigt en verdedigt al het nat en droog watererfgoed in Vlaanderen (meer dan 80 organisaties actief rond historische schepen, scheepvaart- en havenmusea, watermonumenten, watertradities, -kunst en -cultuur, toeristische en commerciële dienstverleners i.v.m. watererfgoed, experts, onderzoekers en liefhebbers). De koepel ijvert voor het behoud en de valorisatie van alle watererfgoed in Vlaanderen, voor de versterking van het waterbewustzijn van de Vlaming en voor de internationale uitstraling van Vlaanderen als baken van scheepvaart-, haven- en watercultuur.

vzw Watererfgoed Vlaanderen, Scheepswerven Baasrode, St.-Ursmarusstraat 141, 9200 Baasrode, www.watererfgoed.be, secr@watererfgoed.be, +32 3 238 67 14